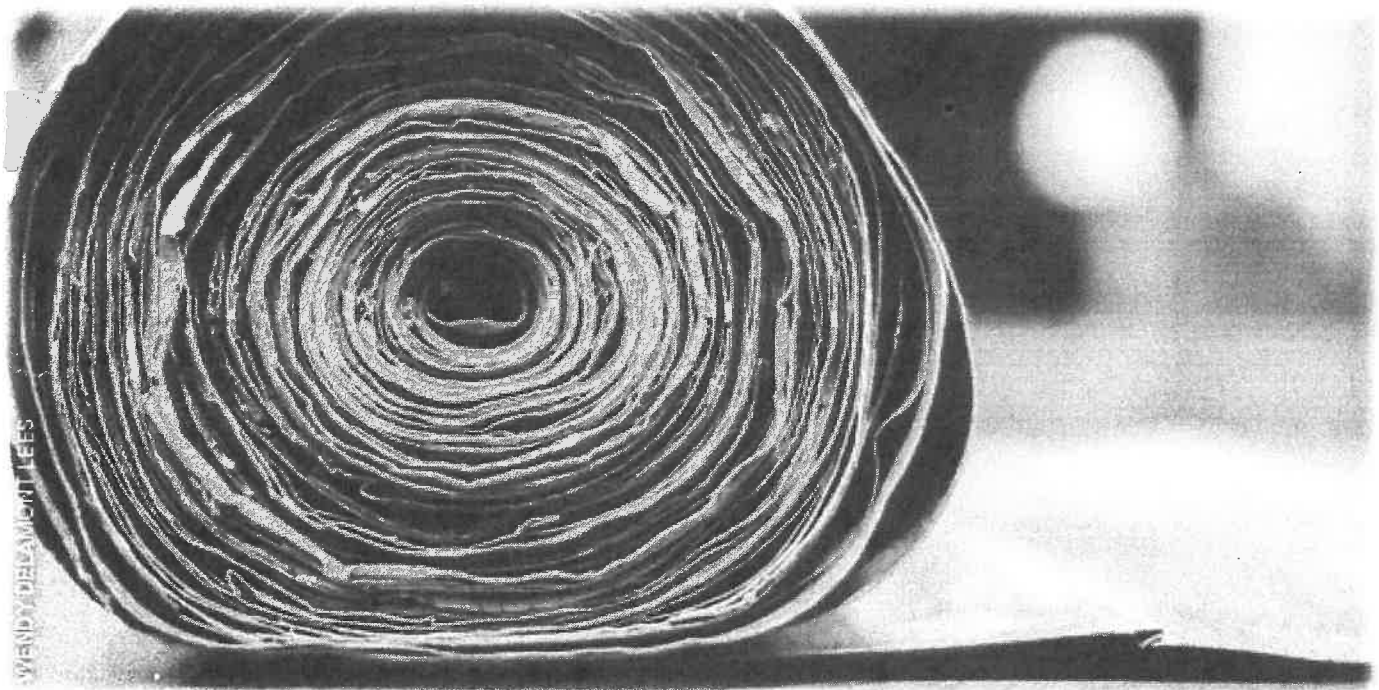

בענין תלמוד תורה

Celebrating Our Scroll

September 10, 2017

WENDY DECAMBRIE

יורה דעה רמו הלכות תלמוד תורה

ה' ויש אומרים שבש"ס כו'. כחז הדרישה יש צעלי צמים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ואלה שאר פוסקים ומצאים ראה מהא דלמרינן סוף (נדריס) [נדה] תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מוצטת לו כו' ואלו שיש ללמוד ספרי הפוסקים דיני המורה כמו הר"ף ומרדכי והרא"ש ודומיהן דזהו שורש ועיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלימוד גמפ"ת דהא דתנא דבי אליהו כו' כבר כתב רש"י שם השונה הלכות פירוש הלכות פסוקות ומ"ש ר"ת כאן ש"ס צעלי צלול כו' קאי אמש"ר לפני זה אלימוד ט' שעות ביום דכיון שיש לו פנאי גדול ללמוד בש"ס אצל הנך צעלי צמים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו בש"ס לחוד כנ"ל ע"כ: ו אב"ד פ"א ב"ימוד שאר החכמות. כגון ספרי הפילוסופים ותכונה ותכמת הקבלה וכיוצא בהן ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול צפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות וזל"ת הש"ס נקרא טיול צפרדס ואינו כן שהרמב"ם כתב בספ"ד מהל' יסודי התורה שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכזה הם שחכמים קוראים אותם פרדס כמ"ש (צ"פ אין דורשין) הרבעה נכנסו לפרדס ואף ע"פ שגדולי ישראל וחכמים גדולים היו לא כולם היו בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על צוריהן ואני אומר שאין ראוי לטייל צפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם וצמר ולחם וצמר הוא לידע האסור והמוותר וכיוצא בהם משאר המלות ואף ע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו (צננא בתרא דף קל"ד ע"א) דבר גדול מעשה מרכזה דבר קטן הוויה דאצ"י ורנא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעמו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חי העוה"ז ואפשר שידועים הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם נדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שצפ"א מהל' ח"ת שקיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס ככלל הש"ס הן וכתב

(ב) וגמרא והפוסקים. כחז נדרישה יש צעלי צמים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ולא שאר פוסקים וראיהם מסוף (נדריס) [נדה] תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מוצטת לו כו' ואלו שיש ללמוד ספרי הפוסקים דיני המורה כמו הר"ף ומרדכי והרא"ש ודומיהן דזהו שורש ועיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלימוד גמפ"ת דהא דתנא דבי אליהו כו' כבר כתב רש"י שם השונה הלכות פירוש הלכות פסוקות ומ"ש ר"ת כאן ש"ס צעלי צלול כו' קאי אמש"ר לפני זה אלימוד ט' שעות ביום דכיון שיש לו פנאי גדול ללמוד בש"ס אצל הנך צעלי צמים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו בש"ס לחוד כנ"ל ע"כ: ו אב"ד פ"א ב"ימוד שאר החכמות. כגון ספרי הפילוסופים ותכונה ותכמת הקבלה וכיוצא בהן ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול צפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות וזל"ת הש"ס נקרא טיול צפרדס ואינו כן שהרמב"ם כתב בספ"ד מהל' יסודי התורה שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכזה הם שחכמים קוראים אותם פרדס כמ"ש (צ"פ אין דורשין) הרבעה נכנסו לפרדס ואף ע"פ שגדולי ישראל וחכמים גדולים היו לא כולם היו בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על צוריהן ואני אומר שאין ראוי לטייל צפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם וצמר ולחם וצמר הוא לידע האסור והמוותר וכיוצא בהם משאר המלות ואף ע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו (צננא בתרא דף קל"ד ע"א) דבר גדול מעשה מרכזה דבר קטן הוויה דאצ"י ורנא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעמו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חי העוה"ז ואפשר שידועים הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם נדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שצפ"א מהל' ח"ת שקיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס ככלל הש"ס הן וכתב

לתלמוד בלבד לפי רוחב לבו וישוב דעתו: הגה ה' [טז] ור"א שנתלמוד (ב) צעלי צלול צמחא ומגמרא אדם יוצא ידי חובתו בצעלי הכל (טור בשם ר"ת וע"ל ע"ל סימן רמ"ה ס"ו) [יז] ואין לאדם ללמוד כי אם מקרא משנה (ב) וגמרא והפוסקים הנמשכים אחריהם וזהו יקנה העולם הזה והעוה"ב ו אצל לא צלמוד (ד) שאר החכמות (ריצ"ש סימן מ"ה ותלמידי רש"ב"א) [יח] ומ"מ מותר ללמוד באקראי צפ"א חכמות [יט] ובלבד שלא יהיו ספרי מינים וזהו נקרא בין החכמים טיול צפרדס ואין לאדם לטייל (ג) צפרדס רק לאחר שמלא כריסו צמר ויין והוא לידע האסור והימר ודיני המלות (רמב"ם סוף) מדע ס"פ ד' מהלכות יסודי התורה):

ה' מקום שנהגו ללמוד תורה שבכתב בשכר מותר ללמוד בשכר אבל תורה שבע"פ אסור ללמוד בשכר י"לא מצא מי שילמדנו בחנם ילמוד בשכר ואע"פ שהוצרך ללמוד בשכר לא יאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמד בשכר אלא ילמד לאחרים בחנם [כ] י"ומה שנהגו האידנא ללמד הכל בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי ואפילו יש לו אם הוא שכר בטלה דמוכה שמניח כל עסקיו ומשאו ומתנו שרי [כא] (וכל חידושי סופרים דהיינו מה שנתקן מדרבנן מותר לטול שכר ללמוד) (הגהות מיימוני פ"א):

ו' [כב] י"אשה שלמדה תורה יש לה שכר [כג] אבל לא כשכר האיש (ג) ז מפני שאינה מצווה ועושה ואע"פ שיש לה שכר [כד] צו חז"ל י"שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות (פי' דבר עזירה) [כה] בד"א תורה שבע"פ (ד) אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם מלמדה אינו כמלמדה תיפלות (רמב"ם וסמ"ג ולא כמקצת ספרי הטור): הגה [כו] ומ"מ חייבת האשה ללמוד דינים השייכים לאשה (אגור בשם סמ"ג) [כז] ואשה אינה חייבת ללמד את בנה תורה [כח] ומ"מ אם עזרת לנה או לבעלה שיעסקו בצורה חולקת שכר צדדייה (הגהות מיימוני פ"א דת"ת וסמ"ג):

עליו ח"ל ודבריו תמוהים לפע"ד כי לפע"ד פרדס הגזר ר"ל חכמות הטבעיות ואין כלל הש"ס וז"ל שפרדס ר"ל ע"ד שאמרו ד' נכנסו לפרדס והוא תקירה עיונית אלהיים ואפי' אזה כתב הרמב"ם שאע"פ שכלל הש"ס הן מ"מ לא ילמדנו רק אחר שמלא כריסו ממשנה וש"ס עכ"ל ואילו דברי הרמב"ם שצפ"ד מהלכות יסודי התורה שהצאחי לא כתב כן גם המקובלים ושאר האחרונים הפליגו בדבר שלא ללמוד חכמת הקבלה עד אחר שמלא כריסו מהש"ס ויש שכתבו שלא ללמוד קבלה עד שיהא בן ארבעים שנה כמ"ש בן ארבעים לבינה בשגם שנרין קדושה וטהרה וזריות ונקיות לזה ורוב המתפלגים לעלות צחכמה זו קודם הזמן הראוי קומטו בלא עת כמ"ש כל זה נד' חכמי האמת: ז מפני שאינו מצווה ועושה. וגדול המלוה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (וכתב הטור) (וכתב החס"י) הטעם מפני שהמלוה דואג תמיד לבעול

עליו ח"ל ודבריו תמוהים לפע"ד כי לפע"ד פרדס הגזר ר"ל חכמות הטבעיות ואין כלל הש"ס וז"ל שפרדס ר"ל ע"ד שאמרו ד' נכנסו לפרדס והוא תקירה עיונית אלהיים ואפי' אזה כתב הרמב"ם שאע"פ שכלל הש"ס הן מ"מ לא ילמדנו רק אחר שמלא כריסו ממשנה וש"ס עכ"ל ואילו דברי הרמב"ם שצפ"ד מהלכות יסודי התורה שהצאחי לא כתב כן גם המקובלים ושאר האחרונים הפליגו בדבר שלא ללמוד חכמת הקבלה עד אחר שמלא כריסו מהש"ס ויש שכתבו שלא ללמוד קבלה עד שיהא בן ארבעים שנה כמ"ש בן ארבעים לבינה בשגם שנרין קדושה וטהרה וזריות ונקיות לזה ורוב המתפלגים לעלות צחכמה זו קודם הזמן הראוי קומטו בלא עת כמ"ש כל זה נד' חכמי האמת: ז מפני שאינו מצווה ועושה. וגדול המלוה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (וכתב הטור) (וכתב החס"י) הטעם מפני שהמלוה דואג תמיד לבעול

ביאור הגר"א

[טז] ובלבד כו'. פי' חלק (ק' ב') וכנ"ל באחר: [ב] ומה שנהגו כו' אין כו'. מ"ש ברפ"ג דכתובות גזרי גזירות כו' מלמדי קמיצה כו' ועושה שם ק"ה ד"ה גזרי כו' ובכבודות שם ד"ה מה כו' ויש ואפי' יש לו כו' והביא הרא"ש שם ובגדלים שם ירושלמי בגדלים שם וכן חמי תהנין נסבין אגריהון אר"י ברי' שכר בטילה הן נוטלין: [כא] וכל חידושי כו'. גמ' נדרים שם ור"י מ"ש לא כו': [כב] אשה כו'. דל"ג מנכרי כמ"ש בב"ק ל"ה א' ושי"מ: [כג] אבל לא כו'. סוטה כ"א א': [כד] צו חז"ל כו'. כר"א ור"י ודלא בכ"ע וכן ראב"ע בפ"ק דהגיגה דאמר אנשים באין כו' וכמ"ש תוס' שם בשם ירושלמי: [כה] (ליקוט) בד"א כו'. מ"ש בפ"ד נדרים (ל"ה ב') אבל מלמד הוא את בניו ואת כו' ואף שהרמב"ם לא העתיק בנותיו משום דלכתחלה מ"מ אסור (ע"כ): [כו] ומ"מ כו'. מ"ש בגיטין באות כו' וצוה"ש דטוטה שם ב' ד"ה בן עזאי כו' ונראה כו': [כז] ואשה אינה כו'. פ"ק דקדושין (כ"ט): [כח] ומ"מ כו'. גמ' דטוטה שם:

באר היטב

(ג) בבלי. כתב הפרישה יש צעלי צמים נוהגים ללמוד בכל יום גפ"ת ולא שאר פוסקים ומצאים ראה מהא דלמרינן סוף (נדריס) [נדה] תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מוצטת לו כו' ואלו שיש ללמוד ספרי הפוסקים דיני המורה כמו הר"ף ומרדכי והרא"ש ודומיהן דזהו שורש ועיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלימוד גמפ"ת דהא דתנא דבי אליהו כו' כבר כתב רש"י שם השונה הלכות פירוש הלכות פסוקות ומ"ש ר"ת כאן ש"ס צעלי צלול כו' קאי אמש"ר לפני זה אלימוד ט' שעות ביום דכיון שיש לו פנאי גדול ללמוד בש"ס אצל הנך צעלי צמים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו בש"ס לחוד כנ"ל ע"כ: ו אב"ד פ"א ב"ימוד שאר החכמות. כגון ספרי הפילוסופים ותכונה ותכמת הקבלה וכיוצא בהן ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול צפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות וזל"ת הש"ס נקרא טיול צפרדס ואינו כן שהרמב"ם כתב בספ"ד מהל' יסודי התורה שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכזה הם שחכמים קוראים אותם פרדס כמ"ש (צ"פ אין דורשין) הרבעה נכנסו לפרדס ואף ע"פ שגדולי ישראל וחכמים גדולים היו לא כולם היו בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על צוריהן ואני אומר שאין ראוי לטייל צפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם וצמר ולחם וצמר הוא לידע האסור והמוותר וכיוצא בהם משאר המלות ואף ע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו (צננא בתרא דף קל"ד ע"א) דבר גדול מעשה מרכזה דבר קטן הוויה דאצ"י ורנא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעמו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חי העוה"ז ואפשר שידועים הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם נדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שצפ"א מהל' ח"ת שקיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס ככלל הש"ס הן וכתב

[טז] ור"א כו'. מ"ש בסנהדרין כ"ד א' בבל כו'. תוס' שם ושם: [יז] ואין לאדם כו'. כמ"ש במגילות שם שאל בן דמה כו' ובספרי ודברת בס עשה אותם עיקר ואל תעשם טפילה שלא יהא משאך ומתקן אלא בהם שלא תערב בהם דברים אחרים שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמוד חכמות האומות ת"ל ללכת בהם ולא להפטר מהם ובה"א יהיו לך לברך בהתהלכך תנחה אותך כו': [יח] ומ"מ מותר כו' וזהו נקרא כו' ואין לאדם כו'. הוא מדברי הרמב"ם ומפרש שהוא ד' שנכנסו לפרדס ולכן נעשו שהיו כולם רכים בשנים חוץ מר"ע ואחר אמרו בגמ' (הגיגה ט"ו ב') מפני שהיו ספרי מינים כו' ור"א אמר לא קשאי (שם י"ג א'). אבל לא ראו את הפרדס לא הוא ולא הרמב"ם. ולשון הרב אינו מתוקן שאם זהו פרדס היאך אמר אבל לא כו' אין לך קיבול שכר יותר מזה כמ"ש (סוכה כ"ח א' וב"ב קל"ד א') דבר קטן הוויה דאצ"י ורנא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעמו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חי העוה"ז ואפשר שידועים הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם נדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שצפ"א מהל' ח"ת שקיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס ככלל הש"ס הן וכתב

פתחי תשובה

(ד) שאר חכמות. עיין בתשובת מות יאיר סימן ר"י שיש לכתב ללמוד הקבלה כי ידעמנו קניה ואזנן רחמנא פטריה ע"כ בארוך ועיין בהם בתשובת מהר"ל סימן ח' ובתשובת שם נדקא ח"י סימן ס"א באלמנא התשובה וצו"ת תשובה מאהבה ח"א ועיין צו"ת ס"ד סי' ג"ג: ועיקר לתורתנו ואינם יוצאים כלל בלימוד גמפ"ת דהא דתנא דבי אליהו כו' כבר כתב רש"י שם השונה הלכות פירוש הלכות פסוקות ומ"ש ר"ת כאן ש"ס צעלי צלול כו' קאי אמש"ר לפני זה אלימוד ט' שעות ביום דכיון שיש לו פנאי גדול ללמוד בש"ס אצל הנך צעלי צמים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו בש"ס לחוד כנ"ל ע"כ: ו אב"ד פ"א ב"ימוד שאר החכמות. כגון ספרי הפילוסופים ותכונה ותכמת הקבלה וכיוצא בהן ואין לשון הרב מתוקן שכתב וזהו נקרא בין החכמים טיול צפרדס כו' משמע שכל שאר החכמות וזל"ת הש"ס נקרא טיול צפרדס ואינו כן שהרמב"ם כתב בספ"ד מהל' יסודי התורה שעניני מעשה בראשית ומעשה מרכזה הם שחכמים קוראים אותם פרדס כמ"ש (צ"פ אין דורשין) הרבעה נכנסו לפרדס ואף ע"פ שגדולי ישראל וחכמים גדולים היו לא כולם היו בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על צוריהן ואני אומר שאין ראוי לטייל צפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם וצמר ולחם וצמר הוא לידע האסור והמוותר וכיוצא בהם משאר המלות ואף ע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו (צננא בתרא דף קל"ד ע"א) דבר גדול מעשה מרכזה דבר קטן הוויה דאצ"י ורנא אע"פ כן ראויין הן להקדימן שהם מיישבים דעמו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חי העוה"ז ואפשר שידועים הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר ע"כ גם נדרישה נסתכן בלשון זה שכתב הרב ולא עיין רק בדברי הרמב"ם שצפ"א מהל' ח"ת שקיים שם וז"ל וענינים הנקראים פרדס ככלל הש"ס הן וכתב

להאריך, אם לאריך בפרטות לריבה כל מצוה מיצור מיוחד ובלתי רק להזכיר. ומה"י שכתב הרב המחבר בסוף דבריו ובראש חדש וחנוכה ופורים מזכיר בברכה שלישיית, הוא טעם המעמיק, דמחנכה ופורים מזכיר בברכה שניה.

ברכת התורה

מן התורה היינו ברכת התורה כדעת הרמב"ן [בספר המצוות מ"ע שהוסיף מצוה ט"ו] שחשב ברכת התורה למצות עשה, וכן הפסוק הרבה ראשונים, וג"כ מן התורה לומר לפי נחות הלשון איזה שנה על נתינת התורה הקדושה, רק חז"ל תיקנו נוסח הנכונה ותיקנו שמים או שלש ברכות לכל מר כדאית ליה, עיין בשו"ע סי' מ"ז ובבב"י ובראשונים, ועיין בשו"ת שאגת אריה סי' כ"ה. ודעת הר"מ דהיא רק מדרבנן, עיין באחרונים שהאריך בזה. ומצוה זו אינה מחייבת, רק אם רצה ללמוד מצוה עשה עליו לברך.

הרהור, כמו ציטוט שמן בלז עיין ב"י סימן תל"ב, יש להאריך כאן בכל קץ ואין כאן מקומו. וגם בדין הפסק לענין ברכת התורה יש לי עניינים, ואין כאן מקומם. ושאר העניינים שכתב הרב המחבר לר"ך מיצור מיוחד.

ברכות המצוות

[ו] ולייזן בפרמ"ג בפסיחה לה' ברכות אות ט"ו, שמביא ירושלמי בפרק כ"ד מזכרין ה"א דפצירא ליה ברכות התורה דאורייתא, והוא הדין ברכות המצוות דאיתקש שנאמר והתורה והמצוה [שמות כ"ד, י"ג], ומסיק הפמ"ג דהיתקש הו' אסמכתא, דלא מלינו בכל הפוסקים שיהיו סוגרים ברכות המצוות יהיו מן התורה ע"ש.

הראשונים, שהרי שמשון נזיר אלהים נשא אשה מפלשתים אשר אהב בנחל שורק, והיה זהיר כל כך בהזכרת השם שלא להזכירו כלל בין לצורך או שלא לצורך, שדלילה הכירה כי הגיד לה את כל לבו בהזכירו אלהים בתוך דבריו באמרו אליה כי נזיר אלהים אני [שופטים ט"ז, י"ז], וכמו שכתוב אחריו ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו, ואמרו זכרונם לברכה [סוטה ט' ע"ב] מנא ידעה, ומהם שאמרו ניכרין דברי אמת, ומהם שאמרו על שהזכיר שמשון אלהים בתוך דבריו, ואף על פי שלא אמר דרך שבועה אלא דרך סיפור.

מצוה תלא

מצות אהבת הגרים

(א) שנצטוינו לאהוב הגרים, כלומר שנוזהר שלא לצער אותם בשום דבר, אבל נעשה להם טובה ונגמול אותם חסד כפי הראוי והיכולת. והגרים הם כל מי שנתחבר אלינו משאר האומות שהניח דתו ונכנס בתנו, ועליהם נאמר [דברים י', י"ט] ואהבתם את הגר כי גרים הייתם. ואף על פי שיכללהו כמו כן הציווי בישראל, שנאמר עליו ואהבת לרעך [מצוה רמ"ג], שהרי גר צדק בכלל רעך הוא, הוסיף לנו השם בו מצוה מיוחדת לו באהבתו. וכמו כן הדבר במניעה מלרמות אותו, שאף על פי שהיה בכלל ולא תונו איש את עמיתו. [מצוה של"ח], הוסיף לנו הכתוב בו מניעה מיוחדת לו באמרו וגר לא תונה [מצוה ס"ג], ואמרו בגמרא [ב"מ נ"ט ע"ב] שהמאנה הגר עובר משום לא תונו וגו', ומשום וגר לא תונה, ובמו כן מבטל מצות ואהבת לרעך, ומצות ואהבתם את הגר.

ומבואר שם בשו"ע סי"ד דנשים חייבות לברך, א"כ הוא הדין עבדים, ומ"מ דין זה ל"ע, כיון דאינם חייבים במצוות לימוד התורה למה חייבים לברך, אע"פ שצריכים ללמוד הדברים ע"ש, מ"מ לא בחזרת מצוה לימוד התורה חייבים, רק שידעו הדברים שלהס"א. ואפשר כמו ברכת המזון שאינו מצוה לאכול, רק התורה איננה שאם יכלל יברך והיא מצוה עשה, הכי נמי כהנה התורה מי שלומד אע"פ שאינו מחוייב מצוה עליו לברך. אך על כל פנים הנוסח אשר קדשנו וכו' לעסוק בדברי תורה ל"ע, אך אפשר דאשר נחר בנו דהוא שנה מחייבים כמו ברכת המזון, אך אשר קדשנו במצוותיו ולינו וכו', אינם מברכים. אך לדין רשות להם לברך בכל המצוות אע"פ שאינם חייבים והדברים עתיקין. עכ"פ ברכת השנה היא מצוה עשה, אע"פ שאינם חייבים בלימוד התורה כמו ברכת המזון. ולפי זה נשים ועבדים מויליין האנשים כי חייבים מה"ת"ב, אך אם שנו כבר אם הם מויליאים כי אינם נגדר ערבות"ב, הדברים ארוכים ועתיקים [מש"כ] שוטה וקטן פטורים כמו בכל המצוות. וחלוי עבד וחלוי בן תורין בודאי חייב מלך חלק הבן תורין.

מצוה תלא,

מצות אהבת הגרים

(א) [א] שנצטוינו לאהוב הגרים וכו'. מצוה צ"מ פ"ו מהלכות דעות ה"ד. ונראה דהוא הדין עבד שנחייב במצוות הוא גם כן בכלל מצוות אהבת רעים, דעבד נקרא רעהו כמצוה צ"ק פ"ח ע"א" ומהם פעמים בציבור זה, והוא בכלל מצוה זו ג"כ כיון שנכנס לדת כמו שכתב הרב המחבר. מ"מ אינו משמע זה כי עבד לא יקרא גר, ול"ע. [ב] וגם לא נפציר עד כמה נקרא גר, אם הוא לבדו שנכנס לדת, או אם גם בניו אחריו, ולא נפציר עד כמה דורות הם גרים. ונראה דדינו כמו לענין יחסין בזה ע"י סי' ז' סכ"א דעד כמה דורות נקראים גרים, רק אם יש ז' אסד ישראל דאינו כגר לענין יחוס ע"ש, הכי נמי אינו כגר לענין מצוה זו, שיש לו עוזר בלאומה, עיין בדברי הרב המחבר.

ית אביו ואמו ויבא לחסות תחת כנפי אומה אחרת באהבתו אותה ובכחירתו באמת ושנאת השקר, ובהיותנו זוכים

לא. תכס, עקב עשה ב' רמב"ם עשין ר"ו. הלכות דעות פ"ו ה"ד. סמ"ג עשין י"א. תיבת "לרמות" צ"ע, כי הפסוקים שמביא רבינו, הם שלא להונות את חברו בדברים, ושלא להונות את הגר בדברים.

ו במהדרות קודמות נדפס קטע זה לקמן באות ה' על דרך שיתר דעת.

הבונה פרק שנים עשר שבת

8
7

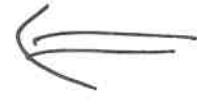
(א) נמחזק דף טו: ע"ג,
(ב) [טס] ג' כרמות יב:
(ד) סס דף ט. [לעיל ע"א]:
(ה) לעיל קד: כרמות
ט. י"ג: (ו) [לעיל ע"ג].
(ז) [מספחה ספר י"ג].
(ח) עמוד ב, ט' קד ע"ב.

והתניא פסור. אין נראה לר"י לגרוס והמני
הוא פרין מממני ומיהו איכא למימר
קשיא ליה מדקמני וכתב שני זיינין ולא נקט ז' אוסיוו
צני זיוני משמע דמשום זיון פטר ליה אבל מצרימא

ועלו בידו שתיים. היינו נמי מסבין לכמוז מ' וכתב שני זיינין:
הא. דמין פטור: דבעי זיוני. שערין צריכות ראשי זיינין לזיינין
בתנין שלהן שהזיינין צריכות ג' זיונין ימין ושמאל ולמעלה כדלמרינן
במנחות (דף טו:): מלך נתתך. נשיא אלהים אלה (בראשית כג):
אנכי מדלל אמר אני: אנא נפשי.
אני בעלמי: אמירה. שהיא נעימה:
ברמ"ז. גבי מנחת העומר כמיז גרש
כרמל שמביאה כשהיא למה בעוד
הזורע נפוח והכר של קש מלא
הימנו: מתני' אחת שחרית ואחת
בין הערבים. כיון דהו"ל שהות
ביתים כדי לידע הוה ליה כשמי
העלמות: גמ' יש ידיעה לחצי
שיעור. לתק כדי שלא יטרף עמו
חצי האחר:

הנהגות הב"ה

(א) תוס' ד"ה והמני
וכו' מיב כדפירש
בממתינן: (ב) בבשנה
שמי נמי נירין בנידים:
(ג) גמ' בין כסוף
שיעורו שמי חוטין:
(ד) שם משלש נמי נירין
האורג כליל וזאת ו'
נמק' (ה) שם אמר
אזי מרמי בבח וירל:
(ו) רש"י ד"ה וכפסה
וכו' ז' חוטין של ערב
מיב: (ז) ד"ה הלא מינין
וכו' חנן להו חס:

פרין שפיר אבל קשה
היא הא דפרין מינה
נמחזק לכמוז אום חמו
שמיס אפי' נמחזק לאותן
וכתבן בלא זיון פטור כיון
בדבעי זיוני דהא בצרייני
וכתב שני זיינין לנכול
לאשמעינן הא כתב ז'
אחרות דלא צני זיון מיב כ'
בממתינן לכך נראה דמי
ובגסינן והספן.

רבן גמליאל סבר אין י
שיעור. נראה דטעם
משום דכמיז או הודע א'
ידיעת מטאת הוא דשמה
ידיעה ללא מטאת לאו שני
ורבנן סברי יש ידיעה
פירש בקובץ:

אות אחת שחרית ואחת זי
כיון דהוי שהות צינתיס
משיב כשמי העלמות ואין ג'
דהוי ליה לפרש שיעור שי
דלמך לעיל' כתב אות אחת
ואות אחת בטבריא סיו'
דמסממא יש שהות כדי ליד
דמיירי שידע צינתיס ואחת
ואחת ערביס נקט לרבותא
גב דיש עם הידיעה הפסק
גדול צינתיס מחייב ר"י

הדרן עלך הבונד

ועלו בידו שתיים. היינו נמי מסבין לכמוז מ' וכתב שני זיינין:
הא. דמין פטור: דבעי זיוני. שערין צריכות ראשי זיינין לזיינין
בתנין שלהן שהזיינין צריכות ג' זיונין ימין ושמאל ולמעלה כדלמרינן
במנחות (דף טו:): מלך נתתך. נשיא אלהים אלה (בראשית כג):
אנכי מדלל אמר אני: אנא נפשי.
אני בעלמי: אמירה. שהיא נעימה:
ברמ"ז. גבי מנחת העומר כמיז גרש
כרמל שמביאה כשהיא למה בעוד
הזורע נפוח והכר של קש מלא
הימנו: מתני' אחת שחרית ואחת
בין הערבים. כיון דהו"ל שהות
ביתים כדי לידע הוה ליה כשמי
העלמות: גמ' יש ידיעה לחצי
שיעור. לתק כדי שלא יטרף עמו
חצי האחר:

הדרן עלך הבונד

רבי אליעזר. אחת לפרושי שיעור
אורג שמנו (לעיל דף ע"ג) בלכות מלאכות
(לעיל דף ע"ג). דמין חס שני חוטין:
בתחילה. אם זו תחלת אריגו של
גגד: ואחת על האריג. אם מוסקף
הוא על האריג שיעורו בלחת
דמלטרף עם השאר: בתי נירין.
שמן ז' חוטין של שמי ציירה שקורין
לני"ש: בנירין ובקידום. מפרש
בגמרא: בגפה ובכברה. הן לאו
נירין ממש אלא משקל ומרכיב חוט
א' [של ערב ז'] כשמי מלמטה ואחד
מלמעלה ומעמיד השמי בהן כמקונו:
גמ' כי אתא ר' יצחק תני. ממני'
הכי ר"א אומר האורג ז' חוטין
במחלה ולא פליג ר"א ארבען אלא
באחד על האריג: דהאי גיפא. אלימי
ג' ולא ז' משום דשנים סמרי
דמחזק עובין אינן נדקיס יפה זה
זוה וקטיני בשנים מיחייב: ואמרי
ליה דהאי גיפא. אלימי שנים מיב:
דידיעי. דער הנראה הוא לכל
קטיני בשנים פטור: ובשפה ב' חוטין
ברוחב ג' בתי נירין. יש שאורגין
סניב [הנגד ז'] השפה באורך
הנגד כולו מין אחר של [שמי ז']
ורוחב ז' ברוחב הנגד כשיעור שלשה
צמי נירין והאורג בו שני חוטין
(ו) מיב: למה זה דומה. כלומר להכי
מחייב בלריג קצר כי הלי ולא אמרי
כמלא רוחב הסיט כדמשערין בממתינ' (ז)
באורג בלמנע הנגד: דומה לאורג
בציצור קטן. מורה קלרה שאינה
רחה יותר משלשה צמי נירין: על
הגם. אריג הרבה: על האימרא.
סחלת הנגד שאורגין בו ערב ממין
אחר לאמרא: ובשפה. לאורך השמי
כולו עושין אותו: תרתי בבתי ז' נירא
וחדא בנירא. ז' פעמי' מרכיב לחוט של
שמי צבת נירא דהיינו שקורין לני"א:
ואחת בנירא. ופעם שלישי' מרכיבו
על חוט ז' הנירא שקורין לני"א המורכב
על הקנה: מצוביתא. צירעת גרדין
האורגין כנגד הוא וקורין לני"ש והיא
במקום הקנה העולה ויורד צירעת
אריגת נשים שקורין פריש"א: הא
תניא ליה באבות מלאכות. ולמה לי

גליון הש"ס

גמ' קדושים אנהנו.
ע"ע במדעס כדמכר רבה
ר"ש מסמי על פסוק נחיה
כלאן עמך: שם אי'
ד'האי גיפא. פסקיס קח
ע"א. ז"ב מצ ע"ב:

הורה אור השלם
(א) ולא יקרא עוד את
שקף אפרים ויהיה שקף
אפרים כי אב המון
גוים בתחילת:
[באשתי ה']

(ב) אנכי יי אלהי אשר
הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים:
[שמה ב. ב.]

(ג) ואמר אליו קלאר יי
על מה הבית את
אתה זה שלוש רגלים
הנה אנכי יצאתי ללפון
כי ירש תהיה לנגדי:
[בפירוש ב. ב.]

(ד) ואם תקריב מנחת
בכורים ליי אביב
קלוי קלאר ירש קרמל
תקריב את מנחת
בכורייך: [ויקרא ב. ה.]

(ה) והנה עקב שמעי בן
גיא בן חמיני מפחיתים
והוא קללני קללה
ונקראת ביום יצאתי
ממצרים והוא ירד
לקראתי תהיה ואשבע
יו ביי לאמר אם
אמיתך תהיה:
[מלכים א. ה. ה.]

(ו) ואמר יהודה מה
באמר לאוני מה נדרב
ומה נצטק האלהים
קלא את עון עבדי
הנני עבדים לאוני גם
אנחנו גם אשר נמצא
תנבוע בידו:
[באשתי מד. ט.]

ליקושי רש"י
[דפוס בסוף המסכת]

האורג. אומר ר"י דה"י
בין במחלה זי
ול"ג בין בלמנע בין כסוף דל
משמע כסוף הנגד ממש והני
רצון מרוד דמיב אפילו
כדלמרינן סוף פרק הבונה
קד: אבל אי לא גרסינן בלמ
שפיר דכסוף לא כסוף ממש

קשיא הא באלימי הא בקטיני. אמרי לה להאי גיפא ואמרי לה להאי
אמרי לה להאי גיפא אלימי תלתא לא סתרי תרי סתרי קטיני תרי נמי לא
ואמרי לה להאי גיפא קטיני תלתא ידיעי תרי לא ידיעי אלימי תרי נמי
תניא האורג ג' חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב וחכמים אומרי
בתחילה בין כסוף שיעורן (א) ב' חוטין ובשפה ב' חוטין ברוחב ג' בתי ניר
למה זה דומה לאורג בצלול קטן ב' חוטין ברוחב ג' בתי נירין והאורג
חוטין בתחילה ואחד על האריג חייב סתמא כר"א תניא אידך האו
חוטין על הגם ועל האימרא חייב ר"א אומר אפילו אחד ובשפה שני
ברוחב שלשה בתי נירין חייב הא למה זה דומה לאורג בצלול קטן שני
על רוחב ג' בתי נירין והאורג ב' חוטין על הגם ועל האימרא חייב כ
כרבנן: העושה ב' בתי נירין כו': מאי [בנירין ז'] אמר אביי תרתי בבתי (ב)
וחדא בנירא: בקידום: מאי בקידום אמר רב ז' מצוביתא: והתופר ב' תפ'
הא תניא באבות מלאכות והתופר ב' תפירות משום דקבעי למיתנא
והקורע ע"מ לתפור ב' תפירות קתני נמי התופר והקורע הא נמי תניא בו:
מלאכות אלא משום דקבעי למיתני סיפא הקורע בחמתו ועל מתו משוב
קתני [התופר שתי תפירות]: והקורע ע"מ לתפור שתי תפירות: היכי משכח

שהאלהים הוא הנותן דעת. שאין בו שקר. לידע איך קם העולם, ומעשה המולות, הראש
 וסוף ואמצעות הזמנים, ואלכסנות הנוכח, ואיך יעשו הזמנים מרוצת השמים וקביעות
 הכוכבים, לחות הבהמות וחמת החיות, תוקף הרוחות ומחשבות אדם, יחסי האילות וכחות
 השרשים, כל דבר מכוסה וכל דבר מגולה ידעתי. כל זה ידע בתורה, והכל מצא בה,
 בפרושה, בקדושה, באותיותיה ובקצויה, כאשר הזכרתי, וכן אמר בו הכותב, ותרב חכמת
 שלמה מחכמת כל בני קדם. כלומר שהיה בקי מהם בקטנים ובנושאים, שזו היא חכמת
 שנאמר, כי מלאו מקדם ועוננים כפלשים. וכן אמר, מה היה החכמתו של בני קדם,
 שהיו יודעים. וערומים בסתור. ומכל חכמת מצרים, שהיה בקי בארץ מאד בענין הוריות
 מצרים, ובטבב הצומח, כידוע מספר העבודה המצרית, שהיו בקי בארץ ישראל, וכיצד היה נוסעו.
 והורכבה במינו, וכן אמר, אפילו פלפלו נטע שלמה בארץ ישראל, וכיצד היה נוסעו.
 אלא שלמה חכם היה היה ידע עקר משתיתו, של עולם, למח, מציון מכלל יופי אלהים
 הופיע. מציון נשתכלל. כל העולם כולו, כיצד, למה נקראת אבן שתייה, שממנה נשתה
 העולם, והיה שלמה יודע איהו גיד שהוא הולך לכושי, ונטע עליו פלפלו, ומיד היו עושין
 פירות, שכן הוא אמר ונטעתי בהם עץ כל פרי. עוד יש בידינו קבלה של אמת, כי כל
 התורה כולה שמוחיו של הקב"ה, שההיבות מתחלקות לשמות בענין אחר, כאלו תחשוב
 על דרך משל, כי פסוק בראשית יתחלק להיבות אחרת, כגון בראש יתברא אלהים, וכל
 התורה כן, מלבד צירופיהם וגימטריאותיהם של שמות, וכבר כתב רבינו שלמה בפירושו

80 מלבי"ם ה' י' י' ישעיה' ב' י'
 81 בפסוקים רבב כהנא, פירת י"ה תרבו במד"ר יפ'
 82 בספרים: יודעים מכלל, 83 סוף פסוק מורג חכמת שלמה ומלבי"ם ה' י' י'
 84 ורבינו מוכירו על להלן א, כח בשם ספר עבודת הארץ, 85 ע"י מורי,
 ברשת תורת, ועיני כוורי א, סא, שמוכרו בשם ספר העבודה הנכונה, והארכים מצריים, וכן
 86 תחומת הערבים, י' ובה"ר ב' ז' ובה"ר ב' ז' ובה"ר ב' ז' ובה"ר ב' ז' ובה"ר ב' ז' ובה"ר ב' ז'
 שלמה בחכמתו על סתירתה של ארץ ורואה איהו משהיה מופנה לשם ונטע בת על סתירתה של ארץ וכל
 היתה עושה פירות, 88 ההלים ב' ב' יומא נד' ב' כ' פמנו מוכלל ייפוי של עולם, 90 קהלת

הצמחים, ובבאורו של רבינו הלל: יחסי תאליתו.
 כל דבר מכוסה וכל דבר מגולה ידעתי, בספר
 שלפניו (הוצ' כהנא שהובא בבאורינו לעיל)
 המשך הוא: כי החכמה אמריה הכל
 למדתי, והמכוון הוא לפסוק: ואהיה אצלו אמון
 (משלי ת. ל). והוא מה שרבינו משה: וכל זה
 ידע בתורה.
 וערומים בסתור, ע"פ במד"ר
 חקת לב, ג ועיני במוחיו כהונה לוקיד לב,
 ובהרגו ירושלמי (בראשית ל' כו): נחשתי -
 אסירי, וסירי בלשון ערב עוף (לשון רבינו
 בדרשת תהי', י' ועיני פירושו לדרבים יח, ט
 שהיא חכמת העופות). ועיני גיטין מה, א,
 חכמת מצרים, עיני שמירי ט, ו,
 של הקב"ה, מקורו כוהל יתרו (פז, א): אורייתא
 כלא שמה קדישא, וברדשו (מלות האוריתא
 דלא כליל בשמא קדישא, וברדשו (מלות האוריתא
 וישראל לעיני העמים, ווארשה תול"ח ע"י יד')
 מהורג רבינו את הענין ביתר הרחבה, וז"ל: "עור
 היא החכמה הנעלמת מעיני גדולים מכל אלה,
 והוא שכל התורה כלה שמוחיו של הקב"ה, שבכל

פרשה ופרשה שבה השם שבו נוצר הדבר או
 במקצוע (ב"ש): במקצת זה ספר הוא הקרא
 ש מות חרות, שמפרש ומפרש שמות כל
 האות מהן, והשם היצא ממנו והא"ר יצא ממנו,
 והא"ר משתמש בה, אבל יש לנו קבלה שיתר
 ממה שכתוב בספר הוא הם שמות כל חרות
 כל זה מבראשית ועד לעיני כל ישראל, כלה
 שמות, כגון שנאמר בראשית יתברא אלהים, אלה
 כיצא בזה, לכן נפסל ספר תורה בחסרון אות
 שמה או בחרוף, ואלו כתב י"י מכלי לעולם ועד
 אחת או יותר, וכל פסל ספר תורה כלי, וזה
 סבור שלא הוקדח כלום, ובספר עבודת הקודש לר'
 מאיר בן גבאי (חלק היחוד פרק בא) מבאר על
 יסוד דברי רבינו הג"ל, שלכן נקראת, היות ה'
 לפי שהוא שם - החזקה בבית וסמימה בלמ"ד
 שהוא ל"ב, כנגד חכמת העליונה הכוללת ל"ב
 נתיבות שבהם היה זה העולם, וזו היא התורה הקדומה
 שקדמה לעולם, בראש יתברא אלהים.
 כן נראה כאן פיסוק החיובי ע"י ריוח סביבותיו

בתלמוד, ענין השם הגדול של שבעים ושנים, באי זה ענין הוא יוצא משלשה פסוקים
 ויסע, ויבא, ויסע, ומפני זה ספר תורה שסעה בו באות אחת במלא או בחסר פסול, כי זה
 הענין יחייב אחרת לפסול ספר תורה שיחסר בו י"ו אחת מאלה אותם, שבאו מהם ל"ט מלאים
 בתורה, או שיכתוב ה"ו באחד משאר החסדים, וכן כיצא בזה, אף על פי שאינו מעלה
 ואינו מוריד, כפי העולה במחשבתו, וזהו הענין שהביא גדולי המקרא למנת מלא וחסר בכל
 התורה המקראית, ולחבר ספרים במסורת, עד עורא הסופר הגביא שנשתלה בזה, כמו שדרשו
 מספוק ויקרא: בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא. ונראה שהחזרה
 הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה, בענין הזה שהזכרנו היה, שהיה הכתיבה בצופה
 עליו הפסק תיבות, והיה אפשר למשה לקרוא על דרך השמות, ותקרא על דרך קריאתה,
 בענין התורה המצויה, ונתנה למשה רבינו על דרך חלק קריאת המצוה, ובמסר לו על פה
 קריאתה בשמות, וכן יכתבו השם הגדול שהזכרנו, כולו רצוף, ויתחלק לתיבות של שלש
 שלש אותיות לחלוקים אחרים רבים, כפי השמוש לבעלי הקבלה.
 ועתה דע וראה מה אשיב שואלי דבר, בכתיבת פירושו התורה, אבל אתנה למהנה
 הראשונים, להניח דעת התלמידים, יגיעי הגלות והצרות, הקוראים בסדר שבשבת
 ובמוצאי, ולמשוך לבם בפשטים, ובקצת דברים נעמים, לשומעים וליודעים חן י', ואל חזון
 יתנו וירכנו, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, ואני הנני מביא בביתך באמת,
 והיא הנתינת, עצת הוגנת, לכל מסתכל בספר הזה, לכל יסבור סתור, ואל יחשוב בביתך באמת,
 בדבר מכל הרומים, אשר אני כותב בסתורי התורה, כי אני מודיעו באמת, שלא יושגו
 דברי, ולא יודעו כלל, בשום שכל ובינה, וזלתי מפני מקובל חכם, לאוני מקבל מבינ',
 והסברא בהן אולת, מחשבת מועלת, רבת הנוקז, מנועתו החזעלת, אל יאמן בשוא ונתעב,

ב' ה': ועיני ברשי' שש, 91 מוכח מה, א' י"ה א"י, 92 שמות ר', יסבא, וזה לשון רש"י בספ'
 סוכה שם, אמת ראשונה של פסוק ראשון באחרונה של אמצעי ראשונה של אחרון, ועיני בחי' לפסוק
 תורה האפיק, ע"פ ע"פ ב"י ובפ"י: וכל התורה, 94 נדרים ל' ב', 95 פסוקי, ח' ויקרא: ויקרא: ויקרא: ויקרא:
 ואמר לה אלה חסרתה (נדרים שם), 96 ע"פ שמואל"ב ד', יג: מה אשיב שלמי דברי, 97 קהלת
 ט, יא, והוא כנוי לסיפורים (יודעי חכמת סתורה), 98 משלי ג' ד': ומצא חן, 99 ע"פ הושע
 ט, ה: הודעתי באמת, 100 ע"פ נחפ"י ח' ת', 101 ע"פ ב"י ור"ה ור"ה ובפ"י: מונעת, 2 ע"פ
 איוב טו, לא: אלה יהי הדין הנתינת כאפיקו ובטוח בתוהו כשלהו שיהיה כל יסיוו בשוא, כי שוא התיב

בד"ל ודפוס ליסבון, ל"ט מלאים בתורה.
 עיני מסורה גדולה בראשית מא' ח: אונם, ל"ט
 מלאים, וסי' שראשי במלא, ש"ל, ונימנו בספר
 של פרנסדורף מסורה גדולה ע"מ' 227, ועיני
 מנחת שי לבראשית טו, יס: שמות כט, ג ו
 יחזקאל כ' כא, ע"ד חילוק קריאת המצוה.
 ועולם מצרופות האותיות בענין אחר והצירוף
 שלנו הוא של עולם התחתון, שהזכרת.
 היינו שם של ע"ב אותיות,
 לבעלי הקבלה, עיני חסות חגיגה יא, ב ד"ה
 און, שכתוב בשם י"ת ששם מ"ב יוצא מבראשית
 ומפסקו שלאחריו, ועיני רבינו כהני (בראשית א)
 ועיני מערכת האותיות פ"ד בשם י' יעקב בר
 ששת, יגיעי הגלות והצרות, זו גם לשון

רבינו בספר "הגאולה": לדעת לעות את יעפי
 הגלות דבר הגאולה, אשר אני כותב בסתורי
 התורה, עיני ר' חיים ויטאל הקדמוני ל' עץ
 מקבל מבינ', השנה דברי רבינו בדרשתו על קולת
 חיים' ובשער "מערכת אלות", לאוני
 (הוצ' זכריה שווארץ ע"מ' טו), אבל דברים הללו
 וכיצא בהם אין אדם עומד על אמתה מדעת
 עצמו אלא בקבלתו, וזה הענין מביאר בתורה לכל
 מי ששמו מעט המצות בקבלתו כראוי, וזה מקבל
 מפי מקבל עד משה רבינו מפי הגבורה, ופי'
 לאוני מקבל, שגם התלמיד המקבל איש
 מבין רב"י: לאוני מקובל מבין, מועלת.
 ע"פ סתורין כו, ב: מחשבת מועלת אפילו
 לרובי תורה, ופרש"י: מהניא לשבח לימודו,
 ועיני ברשי' שם עוד פירוש אחר,

(ה'תש"ח) $\frac{1000000}{1000000}$ $\frac{1000000}{1000000}$

יתר מזה

החוויה הדתית של העוסק בתורה

"אני חי בתחושה, שמבחינתי, הרגשת הקשר עם הקדוש ברוד הוא היא אמירה יותר וריאלית יותר מכל דבר אחר שאני יכול לחשוב עליו...
 אני חש קרבה לקדוש ברוד הוא יותר מכל דבר אחר."

"הזיקה הייחודית הזאת לקדוש ברוד הוא מכיאה לדוממות רוח. רוממות הרוח, שאדם מרגיש בעקבות הזיקה הזאת, היא ממד אמתי עם שורשים אמתיים."

"כשם שנכון הדבר כיחס לזיקה שלי לקדוש ברוד הוא, כן נכון הוא גם כיחס לזיקה שלי לתורה. התורה - דבר ה' היא, לפיכך, המגע שלי בתורה הוא מגע עקיף עם הקדוש ברוד הוא... מכאן נובעת אותה תחושה מיוחדת של רוממות רוח בלימוד תורה. תחושה ייחודית זו מפרה, מזינה ומענכת את עיסוקי בתורה. היא מטבעת את חותמה על כל עולמי."